

XALQARO NORDIK UNIVERSITETI

**«O‘ZBEKISTON — 2030” STRATEGIYASINI
AMALGA OSHIRISH YO‘NALISHLARI VA
ISTIQBOLLARI YOSHLAR NIGOHIDA»
MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYA**

Toshkent – 2024

Dilshodova D.D. O'quvchilarning aqliy faoliyatini rivojlantirish va bilimlarni o'zlashtirishda interfaol o'qitish usullarning o'rni	96
Rustamov Sh.Sh. Talabalar innovatsion kompetenligini rivojlantirishning ijtimoiy - psixologik asoslari.....	100
Sherqo'ziyeva D.A., Umarova Z.A. Logopedik mashg'ulotlar uchun foydali onlayn platformalar.....	104
Rustamova M.I., Umarova Z.A. Maxsus pedagogika va inklyuziv ta'limda innovatsion ta'lim texnologiyalarining o'rni va ahamiyati	106
Umarova Z.A. O'zbekiston – 2030 strategiyasini amalga oshirishda talabalar mustaqil tayyorgarligini rivojlantirish masalasi	109
Abdugafforova N.F. Exploring the role of motivation in english language learning	112
Safarova Z. Case method in teaching pedagogical approach.....	115
Валиева Н.З. Роль женщин в науке как фактор повышения научного потенциала в новом Узбекистане	118
Usmonov M.T. Technology using robotrack IDE Software	121
Marasulova D. N., Tilonboyeva D.Q. Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tillarini o'rgatishning lingvopsixologik xususiyatlari.....	124
Maxmudaliyeva M. M., Shodmonov R.G'. Xalqaro grantlar yutish va ularning ahamiyati.....	128
Rahmatullayeva M., Shodmonov R.G'. BMT tashkiloti va uning dunyo hamjihatidagi ro'li.....	135
Nasrillayeva M.A., Shodmonov R.G'. Topik haqida tushuncha.....	138
Asqarova F., Shodmonov R.G'. Ko'p tillarni o'rganish haqida.....	141
Iskandarova N.Q., Shodmonov R.G'. Bilingualismning afzalliklari: ikki yoki undan ko'p tillarni bilishning insonning kognitiv va kulturologik ko'nikmalari bo'yicha	143
Erkinova R. E., Shodmonov R.G'. Yangi tilni o'rganish metodikasi	146
Shukurova M.Z., Shodmonov R.G'. Yunesko:tashkil topishi va istiqboli.....	148
Omondullayeva D., Shodmonov R.G'. Til o'rganish va turizm.....	152
Norimbatov D.Q., Shodmonov R.G'. IELTS and TOEFL: similarities and differences sides.....	155
Xoliqberdiyeva M.A., Shodmonov R.G'. Nega yoshlarimiz ielts va ceft olishga intilmoqdalar?	160
G'anijonova D. G', Shodmonov R.G'. Hozirgi vaqtda yoshlar nega sat imtihonini topshirib, xorijda o'qishni xohlayabdi?	163

bosqichida, ulardan foydalanish uchun eng qulay sharoitlar yuqori sinf talabalariga ma'lum darajadagi bilim va mustaqil faoliyat qobiliyatiga ega bo'lish imkonini berganda o'tkazilishi kerak. O'qitishning yakuniy bosqichida o'qitishning ixtisoslashuvi ta'lim muammolarini hal qilishda muammoli vaziyatlarni rejalashtirish va tashkil qilish uchun yangi imkoniyatlar ochadi.

Xulosa

Dunyo o'zgarish va rivojlanishda davom etar ekan, ta'limga bo'lgan yondashuvimiz ham shunday bo'lishi kerak. Interfaol ta'lim ushbu ta'lim o'zgarishining birinchi pog'onasida turadi va talabalar va o'qituvchilar uchun ko'plab afzalliklarni taqdim etadi. Ishtirok etishni kuchaytirish, hamkorlikni rag'batlantirish, o'rganish tajribasini shaxsiylashtirish, texnologiyadan foydalanish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish orqali ushbu ta'lim usuli o'quvchilarni 21-asr ishchi kuchida muvaffaqiyatga erishish uchun zarur vositalar bilan jihozlaydi.

O'qituvchilar yuqoridagi metodologiyalarni o'rganishni va qabul qilishni davom ettirishlari kerak, ularni o'z talabalarining ehtiyojlari va raqamli davr talablariga moslashtirishlari kerak. Interfaol ta'lim o'z samaradorligini isbotlashda davom etar ekan, u o'quvchilarning to'liq salohiyatini ochib, ularni doimiy o'zgaruvchan dunyoda harakat qilishga tayyorlash orqali ta'lim kelajagini shakllantirishda harakatlantiruvchi kuch bo'lishini va'da qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Verbitskiy A. A. Platonova N. A. kognitiv va kasbiy motivatsiyani shakllantirish. M.: Ma'rifat, 1996 Yil. 246 s.
2. Galperin N. talabalarni o'qitish va aqliy rivojlantirish metodikasi. M.: Pedagogika, 1995 Yil. 324 s.
3. Galperin P. yu. talabalarda aqliy harakatlarni shakllantirish bo'yicha tadqiqotlarni rivojlantirish. M.: Pedagogika, 1992. 284 s.
4. Myunsterberg G. psixologiya va pedagogika. M., 1997 yil.
5. Avdeev V. V. muammoli vaziyatlarni hal qilish psixotexnologiyasi. Qozon, 1987 yil. 262 s.
6. Abramova G. S. amaliy psixologiyaga kirish. Yekaterinburg, 1999 yil. 244 s.

TALABALAR INNOVATSION KOMPETENLIGINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY -PSIXOLOGIK ASOSLARI

Rustamov Shavkat Shuxratovich¹

¹*Buxoro davlat universiteti
psixologiya va sotsiologiya kafedراس
p.f.f.d (PhD) dotsent*

Annotatsiya: *Maqolada jamiyatda dolzarb bo'lib borayotgan talabalarning innovatsion kompetentligini shakllantirish muammosi ko'rib chiqiladi. Ta'lim*

muassasasida innovatsion faoliyatda faol ishtirok etuvchi va o'qituvchilar va talabalardir. Shuningdek, innovatsion kompetentlik va innovatsion faoliyatga qiziqish ko'rsatmaydigan shaxslarning shaxsiy xususiyatlarini o'rganish natijalari keltirilgan.

Kalit so'zlar: *metodologiya, xarakter, ijodkorlik, ijtimoiy psixologik xususiyatlar, kasbiy faoliyat, innovatsion faoliyat, kompetentlik, individuallik, global kompetentlik.*

Bo'lajak kasb egalari uchun ta'lim muassasalarida ta'lim olish jarayoni – bu insonda mehnat faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirishda ahamiyatli sanalgan kasbiy bilim, sifat, kompetentlik va mezonlar asosida rivojlantirish hamda o'z-o'zini takomillashtirishning eng maqbul davridir. Ta'lim oluvchilar ushbu jarayonda bilimlarni jamlash, saqlash, uzatish, ularning mantiqiy tuzilmasini yaratish va istiqbolda kasbiy faoliyatini tashkil etishda ulardan samarali foydalanish kabi holatlarni o'zida mujassam ettiradi.

Ilmiy adabiyotlarning tahliliga qaraganda, kasbiy kompetentlikni aniqlashga doir tadqiqotchilar tomonidan turli yondashuvlar mavjud.

Professor N.A. Muslimov bu borada keng qamrovli tadqiqotlarni olib borib, kasbiy kompetentlikni yettita turga bo'lib o'rganadi. Olimning fikricha, global kompetentlik; ijtimoiy-madaniy kompetentlik; ijtimoiy faoliyatga oid kompetentlik; axborot olishga kompetentlik; kommunikativ kompetentlik; o'quv-bilishga oid kompetentlik; amaliy faoliyatga oid kompetentlik turlari mavjud bo'lib, fikrimizcha, bular shaxs kompetentsiyalari, kasbiy individual xislatlari va sifatlarini aniqlovchi mezon bo'lib xizmat qilishi mumkin.

G.K.Ushakov fikricha, talabalarni innovatsion kompetentligini psixologik munosabatlar tashkil qiladi. Psixologik munosabat deganda, talabalarning jamoa o'rtasida o'zaro hamjihatlikni tashkil etishdan iborat psixologik usullar va malakalardan o'z o'rnida samarali foydalanish tushuniladi.

Innovatsion faoliyat konsepsiyasini yaratish zarurligini birinchi navbatda ta'lim jarayonini optimallashtirish va samaradorligini oshirish, talabalarning yangi, ijodiy faoliyatda mustaqilligini namoyon etishi bilan bog'liq to'siqlarni bartaraf etish muhimligida ko'ramiz.

Bizning fikrimizcha, ijodiy salohiyati past, o'zini-o'zi boshqarish, o'z-o'ziga ishonchi, qat'iyati, kognitiv faoliyatga rag'bati yetarlicha rivojlanmagan o'quvchilar o'qishni tamomlagandan so'ng innovatsiyalarda yuqori natijalarga erishish va mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lish imkoniyati kam.

Talabalar va o'quvchilarda innovatsion faoliyatga quyidagilar kiradi:

1. innovatsion mahsulotni yaratish bo'yicha tadqiqot, tajriba-konstruktorlik yoki texnologik ishlarni amalga oshirish;
2. innovatsion mahsulotni yaratish bo'yicha ishlarni kompleks ilmiy-texnikaviy, indikativ rejalashtirish va maqsadli dasturlash, tashkil etish va huquqiy ta'minlash;
3. ishlab chiqarishni texnologik qayta jihozlash va innovatsion mahsulot (xizmat), texnologiya chiqarishga tayyorlash;
4. innovatsion mahsulotni sinovdan o'tkazish va iste'molchi qabul qilish;
5. texnologiyani tijoratlashtirish jarayonlarini boshqarish;

6. innovatsion mahsulotni ichki va jahon bozorlarida ilgari surish, shu jumladan mahsulotda foydalaniladigan intellektual faoliyat natijalarini huquqiy himoya qilish bo'yicha faoliyat;

7. innovatsion infratuzilmani yaratish va rivojlantirish;

8. yangi va takomillashtirilgan innovatsion mahsulotni yaratish va joriy etish uchun ekspertiza, konsalting, axborot, yuridik va boshqa xizmatlar (shu jumladan innovatsion faoliyatni moliyalashtirishni tashkil etish).

Ta'lim muassasasida innovatsion faoliyatni amalga oshirish shartlari quyidagilardan iborat:

- innovatsion jarayonning barcha subyektlarining innovatsion faoliyatga tayyorligi;

- har bir darajadagi innovatsiya va innovatsion siyosat mazmunini muvofiqlashtirish bo'yicha menejerlarning maxsus faoliyati;

- innovatsion jarayon mazmunining ta'lim muassasasining real sharoitlariga muvofiqligi;

- innovatsion faoliyatni boshqarishda menejerlarning samarali faoliyati;

- islohotlarni benuqson huquqiy asosda amalga oshirish;

- innovatsiyalarni tanlashga oqilona yondashish;

- pedagogik jamoada qulay innovatsion muhitning mavjudligi.

O'qituvchining innovatsion faoliyatga tayyorligining xususiyatlari:

1. Ijodkorlikka bo'lgan ehtiyoj, o'z kasbiy xulq-atvori uchun variantlarni ongli ravishda tanlash;

2. Hamkorlik sharoitida samarali faoliyatni tashkil etish, o'z-o'zini rivojlantirishning tegishli vositalari va usullarini tanlash qobiliyati va tayyorligi;

3. O'quv faoliyati usullari tizimida erkin harakat qilish qobiliyati.

Biz ushbu ma'lumotlarni bevosita atrof-muhit sharoitlarini o'zgartirishga, talabalarning ichki faolligini rag'batlantirishga, tegishli shaxsiy fazilatlarni va innovatsiyalarga tayyorlikni rivojlantirishga qaratilgan psixologik-pedagogik tadqiqotlar o'tkazishning eng muhim amaliy sharti deb hisoblaymiz. Biroq, bu natijalarni barcha holatlarga o'tkazish noto'g'ri, chunki ular maxsus tadqiqotlarni talab qiladi. Avvalo, turli ta'lim muassasalari va talabalar uchun ularning ishonchliligini tekshirish kerak. Bundan tashqari, talabalarning innovatsion kompetenligini ta'lim muassasasi professor-o'qituvchilari faoliyati, uning innovatsion yo'nalishi, o'qituvchilarning talabalar innovatsion xulq-atvori va innovatsion tayyorgarligi ko'nikmalarini rivojlantirish istagi va ehtiyojlari bilan bog'liqligini e'tiborsiz qoldirib bo'lmaydi.

Shunday qilib, talabalarning innovatsion kompetenligini rivojlantirish natijasi bir xil bo'lishi mumkin emas va ularni o'qitish va tarbiyalashning psixologik-pedagogik sharoitlariga, turli xil tashqi omillarning ta'siriga, shuningdek, ichki omillarga - qobiliyatlarga, qiziqishlarga, shaxsiy xususiyatlarga qarab o'zgaradi. Bu otalabalarning innovatsion faoliyatga tayyorgarligini shakllantirish jarayonini qanday tashkil etish bo'yicha aniq psixologik-pedagogik tadqiqotlar olib borilgan taqdirdagina, ta'lim tashkilotlari o'zlarining ta'lim faoliyatida buni hisobga olishlari va zaruriy choralar ko'rishlari mumkin bo'lgan muhim pedagogik xulosani anglatadi.

Talabalarning innovatsion kompetenligini psixologik asoslarini aniqlash vazifasi uning nazariy tamoyillari tizimini ochish bilan bog'liq. "Talabalarning innovatsion kompetenligini" tushunchalarini tizimli-faollik yondashuvi nuqtai nazaridan ko'rib chiqish kerak, bu nafaqat innovatsion jarayonning alohida bosqichlarini tahlil qilish, balki uni har tomonlama o'rganishga o'tish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Бодалев А.А., Деркач А.А., Лаптев Л.Г. Рабочая книга практического психолога: Пособие для специалистов, работающих с персоналом. – М.: Институт психотерапии, 2006.- 629 с.

2. Воронцов В. Тафаккур гулшани. – Тошкент: Ф.Фулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти, 1989.- 387 б.

3. Зайцева Т.В. Теория психологического тренинга (психологический тренинг как инструментальное действие). – СПб.-М.: Речь-Смысл, 2002.- 126 с.

4. Каримова В., Акрамова Ф. Психология. Маърузалар матни. – Тошкент: ФТДК, ДИТАФ, 2000.- 171 б.